

WEER EEN KEIMONUMENT

door

W. T. HELLINGA

Op een mooie dag in Augustus van de afgelopen zomer, maakte schrijver dezes een reisje naar Westerbork in Drente.

Bij ontginningswerkzaamheden in het Mantinger veld aldaar, was een reusachtig zwerfblok gevonden. De bovenzijde lag ongeveer gelijk met het maaiveld en bij het uitgraven werd het al spoedig duidelijk, dat men te doen had met een exemplaar van uitzonderlijk grote afmetingen. Personeel van de Ned. Heide Mij, welke de ontginning uitvoerde, schatte het gewicht op ca 20.000 kg.

Door de activiteit van Westerbork's burgemeester is men in samenwerking met verschillende plaatselijke organisaties er in geslaagd, de kei voor het nageslacht te bewaren, en hem een waardige plaats voor het Gemeentehuis te geven. Door de dagbladpers op dit gebeuren attent gemaakt, ging schr. Drentewaarts; de burgemeester van Westerbork was zo vriendelijk hem verschillende bijzonderheden mee te delen en hem naar de vindplaats te begeleiden.

De kei bleek waarlijk formidabel met zijn hoogte van ca 3 meter en zijn omvang van ± 5 meter!

Het is een vrij grofkorrelige graniet met veel biotiet en lijkt het meest op een vertegenwoordiger uit het gebied van Upsala in Zweden. Als vele Drentse keien is hij aan één zijde sterk door humuszuren aangetast en op enkele plaatsen gescheurd. Deze scheuren zullen echter met cement worden gedicht, om inwateren en uiteenvallen te voorkomen.

Nog een tweede reuzenkei werd in dezelfde ontginning gevonden. Het was een nog groter exemplaar met een geschat gewicht van 26.000 kg, doch dusdanig gescheurd, dat overbrenging onmogelijk bleek en men hem maar door ondergraving in de grond heeft laten zakken.

Het doet prettig aan te constateren, dat er belangstelling bestaat voor onze grote zwervelingen. Bijna heel Westerbork heeft meegewerkt om het geld voor het vervoer bijeen te brengen, met verlotingen en zelfs met een voetbalwedstrijd, waarvan de baten geheel aan het beoogde doel ten goede kwamen! Wel een succes voor de

Afb. 141. De Mantinger kei te Westerbork.

Foto J. W. Ruiter.

Burgervader, die zeer zeker ook uit gemeentebelang, dit mooie exemplaar wist te behouden. En zo is dan weer een lid toegevoegd aan de familie der zg. Wolbalen van Amersfoort, Hilversum, Emmen, enz.

Het zijn alle min of meer tijdens het natuurlijke transport afgeronde granieten, welke in hun vorm en afmeting meestal gelijken op de grote balen, waarin vroeger de ruwe schapenwol verzonden werd naar de fabrieken.

Sinds onheuglijke tijden hebben de grote zwerfstenen de aandacht getrokken, en de hunnebedden getuigen nog thans van het eerste gebruik ervan door mensenheden.

Ondanks onze bewondering van de grootte der vele geweldige zwerfblokken, die het diluviale landijs in ons land heeft achtergelaten, vallen zij in vergelijking met sommige Duitse Findlinge in het niet.

Een der grootste daar, is wel de Triglafstein op het kerkhof van Gross Trichow in Pommeren. De afmetingen van deze reus bedragen aan het bodemoppervlak $16,9 \times 11,25 \times 3,74$ meter! De inhoud is ca 700 m^3 en het gewicht 1600 à 2000 ton!

Laten wij echter dankbaar zijn voor het vele moois, dat nog steeds binnen onze eigen landsgrenzen wordt gevonden en mocht U eens de omgeving van Westerbork bezoeken, vergeet dan niet een onzer grootste zwervelingen, voor het Gemeentehuis aldaar, de Mantinger kei te gaan zien.

Muiderberg, November 1952.

LITERATUUR.

1. P. VAN DER LIJN. Het Keienboek. Thieme & Cie, Zutphen, 1949.
2. P. VAN DER LIJN. Grote Zwerfblokken in Duitsland. Publ. IV. N.G.V.
3. F. J. FABER. Van Zondvloed tot Landijs, Thieme, Zutphen, 1949.

ZWARE MINERALEN AAN DE OPPERVLAKTE.

Dikwijls wordt onder ons de vraag gesteld, hoe het mogelijk is, dat zware mineralen, metalen in 't bijzonder, aan de oppervlakte voor kunnen komen, terwijl toch de stollingskorst is opgebouwd uit lichte mineralen met een s. g. van ong. 2,65.

Goud in het zand, s. g. 18 tegenover 2,6 passen slecht bij elkaar. Maar daar is wellicht een miljoenen jaren geschiedenis aan voorafgegaan, bergafbraak, denudatie van honderden meters, beweging met onvermijdelijke breuken, waardoor uit de diepte intrusies omhoog stegen van hoge temperatuur, als oplossingen van lichte zowel als zware mineralen, welke later uitkristalliseerden door afkoeling; veelal de kwartsgangen vormend, meer of minder rijk aan andere mineralen. Water kan onder zware druk op grote diepte tot zijn kritische temp. bij 374° vloeibaar blijven en is dus een machtig oplossingsmiddel.

De goudrijkdom van Suriname schrijft W. de Haan (zie Geol. en Mijnb. Sept. '52) toe aan deze hydrothermale werking, „een nasleep van zure intrusies in het sterk gedeneerde gebied”, waar overal de granietbatholiet bloot komt te liggen.

Men beschouwe dit weinige als een enkel facet van het vraagstuk.

v. d. L.